

UO'K: 37.014.5:364:371

**UMUMTA'LIM MUASSASALARIDA IJTIMOY ISH AMALIYOTINI AMALGA OSHIRISH
(ROSSIYA FEDERATSIYASI MISOLIDA)****РЕАЛИЗАЦИЯ ПРАКТИКИ СОЦИАЛЬНОЙ РАБОТЫ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ
УЧРЕЖДЕНИЯХ (НА ПРИМЕРЕ РФ)****IMPLEMENTATION OF SOCIAL WORK PRACTICES IN PUBLIC EDUCATIONAL
INSTITUTIONS (ON THE EXAMPLE OF THE RUSSIAN FEDERATION)****Abdurahmonova Manzura Manofovna¹** ¹Farg'ona davlat universiteti Iqtisod fanlari dotsenti**Suyumova Marxabo²**²Farg'ona davlat universiteti talabasi**Annotatsiya**

Ushbu maqolada bugungi kunda yoshlarning ta'lim olish jarayonlari, jamiyat bilan aloqaga kirishish hamda ularning oilalari bilan bog'liq bo'lgan holatlar yuzasidan kelib chiqadigan muammolar yoki ummumtalim muassasalarida ijtimoiy ish xodimi faoliyati bilan bog'liq vaziyatlarda ijtimoiy ish xodimining vazifalari haqida to'xtalib o'tilgan. Shuningdek, ijtimoiy yordamga muhtoj bo'lgan fuqarolarning ta'lim olish huquqlarini ta'minlash, yuksak iqtidorga ega bo'lgan yoshlarning iste'dodini namoyon etishishga ko'maklashish va ularni qo'llab quvvatlash bo'yicha zamonaviy ta'limda ijtimoiy ish amaliyotini olib borish (Rossiya Federatsiyasi misolida) haqida fikr yuritilgan.

Аннотация

В данной статье речь пойдет о проблемах, возникающих в связи с процессами образования молодежи, вступлением в контакт с обществом и их семьями сегодня, или об обязанностях работника социальной работы в ситуациях, связанных с деятельностью работника социальной работы в учреждениях общего профиля. Также рассматривается вопрос о проведении практики социальной работы в современном образовании (на примере Российской Федерации) по обеспечению прав граждан, нуждающихся в социальной помощи, на получение образования, содействию в проявлении и поддержке одаренности высокоинтеллектуальной молодежи.

Abstract

This article discusses the tasks of a social worker in situations related to the processes of education of young people today, problems arising from contact with society and situations related to their families, or the activities of a social worker in public institutions. It was also thought about ensuring the educational rights of citizens in need of social assistance, promoting the manifestation of the talent of Highly Gifted Youth and conducting social work practices in modern education for their support (on the example of the Russian Federation).

Kalit so'zlar: ta'lim muassasasi, davlat ta'lim standartlari, ijtimoiy yordam, muhtoj fuqaro, ijtimoiy ish, ta'lim darajasi, mijoz, vaziyatni baholash, psixolog, psixoterapevt, mutaxassis.

Ключевые слова: образовательное учреждение, государственные образовательные стандарты, социальная помощь, нуждающийся гражданин, социальная работа, уровень образования, клиент, оценка ситуации, психолог, психотерапевт, специалист.

Key words: educational institution, state educational standards, social assistance, needy Citizen, social work, educational level, client, situational assessment, psychologist, psychotherapist, specialist.

KIRISH

Bugungi kunda yoshlarning ta'lim olishlari va barkamol avlod bo'lib yetishishlari uchun har qachongidan ham e'tibor katta. Biz yoshlarga doir davlat siyosatini hech og'ishmasdan, qat'iyat bilan davom ettiramiz. Nafaqat davom ettiramiz, balki bu siyosatni eng ustuvor vazifamiz sifatida bugungi zamon talab qilayotgan yuksak darajaga ko'taramiz [1,56]. Hozirgi vaqtda yoshlarning tarbiyasi va ta'lim olish jarayonlaridagi muammolar, jamiyat bilan aloqadorligi hamda oilalari bilan

alohida ishlash muhim ahamiyat kasb etadi. Umumta'lim muassasalarida bu vazifalarni amalga oshirishda ijtimoiy ish xodimining o'рни beqiyos.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Ta'lim sohasidagi ijtimoiy ish qator huquqiy-me'yoriy hujjatlar va eng avvalo RFning "Ta'lim to'g'risidagi" (1992 y.) va "Rossiya Federatsiyasining "Ta'lim to'g'risidagi" Qonunga o'zgartish va qo'shimchalar kiritish to'g'risidagi (Qonunning 1996y. 13-yanvardagi yangi tahriri) "Ta'lim olish huquqi" nomli 2 bo'limida ("Rossiya Federatsiyasi fuqarolarining ta'lim sohasidagi huquqlarini kafolatlash" moddasi) Federal qonun tomonidan shunday yozilgan[2]:

"...davlat fuqarolarga boshlang'ich, umumiy, asosiy umumiy, o'rta (to'liq) umumiy ta'lim va boshlang'ich kasbiy ta'limning hammabop va bepulligini, hamda shuningdek agar fuqaro tanlov asosidagi ta'limni ilk bor olayotgan bo'lsa, davlat ta'lim standartlari doirasidagi davlat muassasalari va munitsipal ta'lim muassasalaridagi bepul o'rta kasbiy va oliygohni tugallagandan keyingi kasbiy ta'limni kafolatlaydi..." (3-b.);

"...Ijtimoiy yordamga muxtoj fuqarolarning ta'lim olish huquqini joriy etish maqsadida, ta'lim olish davrida ularni boqish uchun sarflanadigan xarajatlarni davlat to'la yoki qisman o'z zimmasiga oladi. Bu kabi yordam ko'rsatiluvchi fuqarolar toifasi, uning shakllari va manbalari federal qonun tomonidan belgilanadi..." (5-b.).

"...Yuksak iqtidorga ega fuqarolarning ta'lim olishiga, shu jumladan ularga maxsus davlat stipendiyalari berilishiga, shuningdek ularning xorijda tahsil olishiga beriladigan stipendiyalarini olishlariga davlat yordam ko'rsatadi. Bunday stipendiyalarni berish mezonini va tartibi RF hukumati tomonidan belgilanadi..." (6-b.).

Har qanday ta'lim darajasida: shaxs tomonidan asosiy umumiy ta'limni (1-9 sinflar) olishda;

- o'rta (to'liq) umumiy ta'limni (10-11 sinf) olishda;

- boshlang'ich kasbiy ta'limni olishda;

- oliy kasbiy ta'limni olishda;

- oliygohni bitirgandan keyingi kasbiy ta'limni olishda zaruriy ijtimoiy yordam ko'rsatilishi mumkin.

NATIJA VA MUHOKAMA

"Oliy ta'lim va oliygohni bitirgandan keyingi ta'lim to'g'risida"gi (1996 y.) Federal qonun ijtimoiy ish bo'yicha mutaxassislariga tegishli ta'lim darajasiga ega bo'lgan fuqarolarning huquqlarini himoyalash imkonini beradi.

Ijtimoiy ish bo'yicha mutaxassis har qanday darajadagi ta'lim muassasasi sharoitida, har qanday shaklda va bo'ysunganlikda faoliyatini amalga oshirar ekan, aynan kim va aynan qanday sabablarga ko'ra va aynan qanday ijtimoiy ko'makka muxtoj ekanligi;

- aynan qaysi jihatdan inson huquqi cheklab qo'yilgani to'g'risida xabardor bo'lmog'i zarur.

Ijtimoiy ish bo'yicha mutaxassis ta'lim sohasidagi huquqi qonunga muvofiq qo'llanilmay, va bunda fuqarolarning qonuniy talablarini qondirish imkoniyatlari izlanilmay, ularning zarur manfaatlarni qo'lga kiritish layoqati nokonstruktiv va ijtimoiy kuchlarga erishish vositalari cheklab qo'yilgan alohida shaxsga emas, balki shaxslar guruhi yoki hatto butun bir jamoaga yordam ko'rsatishiga va qo'llab-quvvatlashiga to'g'ri keladi.

Ta'lim sohasidagi ijtimoiy ish asosan turli ta'lim xizmatlaridagi aholining ehtiyojlarini birmuncha to'la qondirish vazifasini hal etishga borib taqaladi. Ijtimoiy ish bo'yicha mutaxassisning faoliyati muhtojlik sezuvchi insonni unga ijtimoiy yordam ko'rsatish jarayonining barcha bosqichlari orqali izchillikda o'tkazishdan iborat. Muxtojlikdan o'zini-o'zi ta'minlash kabi hamkorlikda amalga oshirilgan bu ish mijoz uchun hayotiy tajribasining konstruktiv qismiga aylanadi. Bu kabi faoliyat maktabgacha ta'lim muassasasi tarbiyachisining, maktab muallimining, oliygoh o'qituvchisining majburiyatiga kirmaydi, binobarin, garchi hatto ular o'z o'quvchilarining muxtojligi haqida xabardor bo'lsalar-da, ularning tirikchilik muammolarini hal etish bilan shug'ullanishga e'tirof etilgan ta'lim sohasi xodimlari majbur emaslar[3].

Modomiki shunday ekan, ta'limdagi va ijtimoiy ishdagi maqsad va vazifalarni integratsiyalamay turib; hamda har ikki ijtimoiy institutlar mutaxassislarining kuchlarini muvofiqlashtirmay turib, Rossiyada ijtimoiy farovonlikka erishib bo'lmaydi. Boshqachasiga aytganda, ijtimoiy ishdagi va zamonaviy ta'limdagi maqsad va vazifalarni integratsiyalash Rossiyada ijtimoiy farovonlikka erishishning yo'llaridan biri sanaladi.

ILMIY AXBOROT

Ijtimoiy ish bo'yicha mutaxassisning asosiy vazifalari o'qituvchi va ijtimoiy pedagogning vazifasidan farqli o'laroq, quyidagilardan iborat:

- diagnostik (mijozning, oilaning yoki guruhning "dardi" deya ataluvchi ijtimoiy diagnoz qo'yish);
- terapevtik ("davolash"ning mumkin bo'lgan vositalarini belgilash: vaziyatni, sharoitni to'g'irlash, bevosita yordam ko'rsatish, maslahatlar, psixoterapiya, korreksiya, shartnoma xizmatidan foydalanish va h.k.);

- dispetcherlik (psixolog, psixoterapevt, seksolog, iqtisodchi, huquqshunos va h.k., yoki hukumat organlarining ta'sir ko'rsatishida, ularning mijozning kelgusidagi taqdirida ishtirokini ta'minlash kabi boshqa mutaxassislarining aralashuvini talab qiluvchi holatlarda);

- informatsion (ijtimoiy "aralashuv"ning samaradorligini ta'minlash uchun mijoz, oila yoki guruhdagilar oilasi, muammolar va sotsium sharoiti to'g'risida ma'lumot to'plash va shu bilan birga mijozlarni aniq xizmat tomonidan yoki mazkur mintaqadagi muassasa tomonidan ko'rsatilayotgan ijtimoiy xizmatlar to'g'risidagi ma'lumot bilan ta'minlash).

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, Rossiya Federatsiyasida har bir fuqaroning xoh u ijtimoiy yordamga muhtoj bo'lsin, xoh iqtidorli yosh bo'lsin barchasining teng huquqli ta'lim olishlari, iqtidorini yuzaga chiqarishi uchun umumta'lim muassasasi, oliy ta'limda ham ijtimoiy ish amaliyoti a'lo darajada olib boriladi. Yuqorida sanab o'tilgan ijtimoiy ish xodimining vazifalari va majburiyatlari har bir mutaxassisning o'dob-axloqida ko'rinadi. Ijtimoiy ish bo'yicha mutaxassis ta'lim sohasidagi huquqi qonunga muvofiq qo'llanilmay, va bunda fuqarolarning qonuniy talablarini qondirish imkoniyatlari izlanilmay, ularning zarur manfaatlarini qo'lga kiritish layoqati nokonstruktiv va ijtimoiy kuchlarga erishish vositalari cheklab qo'yilgan alohida shaxsga emas, balki shaxslar guruhi yoki hatto butun bir jamoaga yordam ko'rsatishi zarur.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Mirziyoyev U.J.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bagishlangan Oliy Majlis palatalarining qo'shma majlisidagi nutk / Sh.M. Mirziyoyev. - Toshkent: O'zbekiston, 2016. - 56 b.
2. I.Nurmatova. Turli guruh va qatlamlari bilan ijtimoiy ish. Farg'ona 2021
3. Pavlenok P.D., Rudneva M.YA. Texnologii sotsialnoy raboty s razlichnymi gruppami naseleniya: Uchebnoe posobie / Pod red. Prof. P.D.Pavlenka. - M.: INFRA-M, 2009. - 272 s. - (Vysheee obrazovanie).
4. Basov.N.F., i drugie. Sotsialnaya rabota s razlichnymi gruppami naseleniya: Uchebnoe posobie / Pod red. Prof. Basov.N.F. - M.: INFRA- M, 2011.-663 s.
5. SHneyderL.B. Deviantnoe povedenie detey i podrostkov. M.: Triksta, 2005. - 336
6. Skott Coltrane and Michclc Adams. Gender and Families. SECOND EDITION. USA. 2008 year.
7. Antonov A.I. Sotsiologiya semi. Uchebnik. M.: INFRA-M, 2012